

hradě a bylo-li proti tomu podáno odvolání jen pokud běží o náhradu, nabývá v-ovací nález právní moči teprve tehdy, když bylo pravoplatně rozhodnuto o náhradě.

Spornou byla otázka, které normy má užítí odvolací stolice, zda normy platné v době, kdy rozhodovala instance první či normy platné v době, kdy rozhoduje stolice odvolací (mysleme na zákony o stavebním ruchu rychle za sebou jdoucí). Nejvyšší správní soud kolísal. V nálezech Boh. A 1180 a 1185 kladl váhu na to, že v-ovací nález má povahu aktu konstitutivního, kterým teprve strana nabývá práva, takže 2. stolice má přihlížeti k právnímu stavu platnému v době jejího rozhodování. Avšak usnesení odborného plenu z 5. května 1924 postavilo se na stanovisko, že odvolací stolice má se řídit starším zákonem, leč by zákon nový obsahoval předpis rázu kogentního, jemuž by i předchozí pravoplatná úprava dotčeného poměru musila ustoupiti. V podrobnostech odkazují na svůj článek v Právniku LXXX, str. 1 a násl.

Nss. v nálezu Boh. A 9439 neuznal na nerozlučné společenství. Po stránce procesní upozornují na Boh. A 4902.

B. Řízení odškodňovací.

Příslušnost určovati výši náhrady je u nás upravena způsobem velice pestrým. Pražák (Říšská ústava, 2. vyd., str. 149 až 150) zjistil šesterý způsob: a) Náhrada se provisorně určuje úřadem správním za tím účelem, aby se podnikatel mohl uchopiti držení věci po zaplacení této prozatím vyšetřené náhrady, při čemž stranám je vyhrazen pořad práva. b) Příslušny jsou výhradně správní úřady. c) Stranám vyhrazen je přímo pořad práva — srov. § 15 zákona patentního. d) Dána jest přímo možnost nesporného řízení soudního. e) Podle stavebních řádů po nesporném řízení může nastoupiti sporné řízení soudní. Přidal bych ještě další způsob: zvláštní komise určují náhradu. Sem patří cis. nař. č. 284/1904 ř. z. a zákon č. 161/1918 ř. z. Při tom se musí zkoumati právní povaha takových komisí. V komisi podle cis. nař. č. 284/1914 se právem spatřuje správní úřad, proti němuž možno jíti na Nss., jenž nárok na náhradu považuje za veřejnoprávní.

Pokud jsou příslušné správní úřady, platí pro ně správní řád č. 8/1928 Sb.

Želez. vyvl. zákon má dost podrobné předpisy o řízení. Prostě na ně odkazují. Zajímavý je předpis § 24, jenž v první řadě dává v-stniteli právo žádati za určení náhrady, dodává: „ale i v-něný je oprávněn za to žádati“. Zdůrazňuje se tím zájem v-stnitelův na ukončení v-i.

Literatura:

Z našich Pražák, Das Recht der Enteignung in Österreich 1877, pak v Mischler-Ulbrichově Österreichisches Staatswörterbuch (heslo Enteignung) a Ústava říšská, 2. vyd. a Uhlířův pečlivý soupis vyvlastňovacích zákonů v čas. Veřejná správa I. Z ostatní přebohaté literatury uvádím základní spis: Layer, Principien des Enteignung, 1902.

Jiří Hoetzel.

B. Vyvlastnenie na Slovensku.

Skratky:

APP = adm. proces. por. = vláadne nariadenie z 13. januára 1928, č. 8 Sb., o konaní vo veciach patriacich do pôsobnosti politických úradov (administratívne konanie = správní řízení);
 BÚ = vykonávacía úprava k všeob. ban. zák. (vyhláška rakúskeho Ministerstva financi z 5. X. 1854, č. 76 VBl);
 BZ = všeobecný bankský zákon z 23. mája 1854, č. 146 r. z.;
 MNV = miestny národný výbor;
 ONV = okresný národný výbor;
 OSP = zák. čl. I/1911 uh. o občianskom sporovom poriadku;
 SNR = Slovenská národná rada;
 ÚL = Ústavná listina Československej republiky, uvedená zákonom z 29. februára 1920, č. 121 Sb.;
 VN = nariadenie Sboru povereníkov z 22. októbra 1945, č. 128 Sb. n. SNR, o výstavbe miest a obcí na Slovensku (vyvl. nar.);
 VO = opatrenie Stáleho výboru z 16. novembra 1938, č. 291 Sb., o vyvlastnení a o niektorých iných opatreniach na účely hospodárskeho prebudovania štátu alebo dočasného hospodárskeho zaistenia nezamestnaných osôb (vyvl. op.), s účinnosťou obnovenou podľa nar. SNR č. 132/1945 Sb. n. SNR;
 VVZ = zákon z 29. marca 1935, č. 63 Sb., o vyvlastnení na účely obrany štátu (voj. vyvl. zák.);
 VZ — zákonný článok XLI/1881 uh. o vyvlastňovaní (všeob. vyvl. zák.);
 VZRP = zákon zo 7. marca 1947, č. 42 Sb., o niektorých opatreniach v stavebníctve súvisiacich s dvojročným hospodárskym plánom (vyvl. v 2roč. pl.).

Obsah:

1. Právne pramene v-nenia. — 2. Účely, na ktoré možno v-ňovať: a) podľa všeob. vyvl. zák.; b) podľa všeob. ban. zák.; c) podľa colného zák.; d) podľa katastr. zák.; e) podľa voj. vyvl. zák. č. 63/1935 Sb.; f) podľa vyvl. opatrenia č. 291/1938 Sb.; g) podľa vyvl. nar. č. 128/1945 Sb. n. SNR; h) podľa vyvl. v 2roč. pl. — 3. Predmet v-nenia. —

4. Osoby vyňaté zpod v-nenia. — 5. Právne účinky v-nenia. — 6. Náhrada za v-nenie. — 7. Vedľajšie plnenia. — 8. Procesné ustanovenia: a) prípravné konanie; b) v-ňovací proces v užšom smysle; c) určenie náhrady za v-nenie. — 9. Prevzatie držby a knižný zápis v-neného objektu. — 10. Zánik v-ňovacieho nároku. — 11. Poplatkové predpisy.

I. O v-není na Slovensku platí niekoľko noriem, ktoré sa odlišujú od seba hlavné účelom, ktorý v-nenie v tom ktorom prípade sleduje; líšia sa však aj formou procesu, ktorým sa v-nenie uskutočňuje. Je tu predovšetkým základná, z býv. uhorského právneho poriadku prevzatá norma o v-není, t. j. zák. čl. XLI/1881 uh. v znení zák. č. 72/1924 Sb. (všeob. vyvl. zák.). Z osobitných noriem o v-není prichádzajú do úvahy niektoré ustanovenia všeobecného banského zákona (§§ 98—104 zák. č. 146/1854 r. z.), zákona colného (§ 139 zák. č. 114/1927 Sb.) a zákona o vedení pozemkového katastra (§§ 77 a 78 zák. 177/1927 Sb. — katast. zák.). Potom je tu zákon o v-není na účely obrany štátu č. 63/1935 Sb. (voj. vyvl. zák.) a opatrenie Stáleho výboru č. 291/1938 Sb. o v-není a niektorých iných opatreniach na účely hospodárskeho prebudovania štátu alebo dočasného hospodárskeho zabezpečenia nezamestnaných osôb, ktorého účinnosť časti I. od 1. januára 1945 obnovilo nar. SNR č. 132/1945 Sb. n. SNR (vyvl. op.). — Napokon je tu dosť všeobecné nariadenie Sboru povereníkov (s mocou nariadenia SNR, teda s mocou partikulárneho zákona) č. 128/1945 Sb. n. SNR, o výstavbe miest a obcí na Slovensku, ktorého II. a III. hlava zaoberá sa v-nením a náhradou zaň (vyvl. nar.).

Do tejto právnej situácie zasiahol — dosiaľ, pravda, len dočasne, ale dosť podstatne — zákon č. 42/1947 Sb. o niektorých opatreniach v stavebníctve súvisiacich s dvojročným hospodárskym plánom. Určuje v § 23, že od 3. apríla 1947 do 31. decembra 1948 (za jeho účinnosti) nemožno použiť doterajšie predpisy na ciele v ňom určené, ak a pokiaľ tieto predpisy sú s ním v rozpore a upravuje si v-nenie na tieto ciele samostatne (§§ 8—14, 17 a 19). — Účelom vyvlastnenia je tu zadožváženie plochy na stavby, ktoré sú súčasťou úloh určených zákonom č. 192/1946 Sb. o dvojročnom hospodárskom pláne, jednak však aj plochy na stavby, ktoré do dvojročného plánu pojaté nie sú, ak sa dejú z t. zv. miestnych zdrojov a sú podľa § 2 zák. 42/1947 Sb. prípustné.

Osobitným druhom v-nenia je scelovanie

poľnohospodárskych pozemkov (komasácia, zák. čl. XXXIX/1908 uh. a nar. uh. č. 30/1909 sprav.). O ňom viac viď pod heslom „Agrárni operace“. Obdobnou ustanovizňou je povinná úprava pozemkov na stavebné účely podľa IV. hlavy (§§ 15—18) nar. Sboru povereníkov č. 128/1945 Sb. n. SNR. — Svojím hospodárskym výsledkom je v-neniu veľmi podobné opatrenie podľa § 100 ods. 1 zák. o obrane štátu (č. 131/1936 Sb.), t. j. úradný príkaz odovzdať vecné prostriedky do vlastníctva alebo ich sveriť k dispozícii (nakladaniu) iným osobám, rovnako ako uvoľnenie výrobných prostriedkov (odovzdanie dispozície poprípade aj prevod vlastníckeho práva) v smysle § 1 nar. SNR č. 70/1945 Sb. n. SNR. Avšak je podstatný právny rozdiel medzi v-nením a opatreniami tu uvedenými; pri v-není totižto v-niteľ nadobúda vyvlastnením získané právo originárne, pravidelne už tým okamihom, keď zaplatil alebo do súdneho depozitu složil právoplatne určenú náhradu, a to bez ohľadu na to, či sa prípadne ujal držby. Pri opatreniach podľa § 100 ods. 1 zák. o obr. štátu alebo podľa § 1 nar. 70/1945 Sb. n. SNR nadobúda oprávnený len verejnoprávny nárok (exekvovateľný normálnou exekučnou cestou) na odovzdanie právnej dispozície (vlastníctva), teda na jej nadobudnutie spôsobom odvođeným; pravda, aby oprávnený nadobudol tie-ktoré dispozíciu pripúšťajúce subjektívne práva k veci, nemusia sa vzhľadom na tieto verejnoprávne predpisy splniť všetky formálnosti, ktoré objektívne právo súkromné pre to predpisuje.

Všeobecný v-ňovací zákon je stelesnením t. zv. klasického typu v-nenia. Prípustnosť a rozsah jeho určujú administratívne vrchnosti, odškodňovací proces patrí do pôsobnosti súdov. Prototypom najvoľnejšieho v-nenia administratívneho je vojenný vyvlastňovací zákon (zák. 63/1935 Sb.) a vyvlastňovacie opatrenie (opatrenie Stáleho výboru č. 291/1938 Sb.); administratívna vrchnosť rozhoduje tu nielen o prípustnosti v-nenia, ale zpravidla aj o výške náhrady. Táto charakteristika platí aj pre v-nenie podľa katastrálneho zákona (č. 177/1927 Sb.). Pravda, ani tu nie je vylúčené súdne ustálenie náhrady, lebo sem zasahuje § 105 Úst. listiny a zákon č. 217/1925 Sb. Nie celkom rovnaká situácia je pri v-není podľa všeob. ban. zákona, ktorý v § 103 výslovne odkazuje na súdny proces strany, ktoré s dočasným určením náhrady v procese ad-

ministratívnom nie sú spokojné. S hľadiska psychologického i procesného najúčelnejšiu formu volilo v-ňovacie nariadenie č. 128/1945 Sb. n. SNR. V-ňovací proces koná administratívna vrchnosť, určenie náhrady prenecháva sa dohode strán, ktorá sa pravidelne uskutočňuje súkromnoprávnou pokonávkou. Ak sa o nej všetky strany (i záujemníci) nedohodnú, určí ju okresný súd v nesporovom konaní na žiadosť kohokoľvek z nich.

Ako v-ňovacie normy neprichádzajú už do úvahy zák. č. 438/1919 Sb. o v-není na vŕeuzitočné elektrické podniky, a to ani nie pre telegrafy (§ 2 zák. č. 60/1923 Sb.), ako to určoval § 10 ods. 5 zák. 33/1922 Sb., ďalej zák. č. 177/1934 Sb. o zvyhodnených podnikoch plynárenských, ani opatrenie Stáleho výboru č. 261/1938 Sb. o odstraňovaní stavebných a komunikačných závad v obciach, ale ani zákony o stavebnom ruchu a normy im rovnorodé, vydané pred 10. decembrom 1945, najmä zák. č. 177/1940 Sl. z. o v-není na diela verejného záujmu, na ciele stavebného ruchu a o všeobecnom stavebnom družstve, lebo jednak byly nahradené ustanoveniami vyvl. nar. č. 128/1945 Sb. n. SNR (§ 4 a § 39 tohto nar.), jednak pri niektorých zanikla ich účinnosť uplynutím času. Úplynutím času zanikla aj účinnosť zák. č. 232/1940 Sl. z. o v-není a využití liečivých a minerálnych prameňov na ciele verejného zdravotníctva.

Všeob. vyvl. zák. platí na základe svojho ust. v § 1 č. 13 ako podporná norma (prípadne aj len obdobne) vo všetkých prípadoch, v ktorých osobitným v-ňovacím normám chýba príslušné ustanovenie a mohla by vzniknúť právna medzera (viď napr. aj § 139 ods. 4 a 5 col. zák.)

2. V-nenie je prípustné len vo verejnom záujme (§ 1 všeob. vyvl. zák. hovorí nepresne „vo všeobecnom záujme“) niekedy osobitne vymedzenom (na pr. účelmi obrany štátu). Zásadu túto treba osobitne vyzdvihnúť, lebo formulácia novších v-ňovacích noriem svádza k mienke, že v-nenie je prípustné i len v záujme súkromnom; súkromný záujem sám osve nie je dostatočným podkladom pre v-nenie a môže ním byť alebo sa stať len vtedy, ak jeho uspokojenie je predovšetkým záujmom verejným. V-niť možno najmä na tieto ciele:

a) podľa všeob. vyvl. zák.: Stavba verejných ciest a mostov (praktickejšie je tu však v-nenie podľa § 1 ods. 2 c voj. vyvl. zák. v súvislosti s vlád. vyhl. č. 28/1937 Sb.); zriadenie verejných železníc a stavba ka-

nálov pre lodnú dopravu (ak nepríde do úvahy v-nenie podľa § 1 ods. 1 VVZ), stavba povodňových a zavlažovacích stôk; regulácia (úprava) vodných tokov; odčerpávanie stojatých vôd a močiarov; odvodňovanie a zariadenia na odvádzanie vnútrozemských vôd; stavba prístavov, lodeníc a prístavných skladíšť; zariadenia na viazanie (upevnenie) pieskových presypov. Napokon aj zväčšenie alebo účelové zlepšenie podujatí tu vypočítaných (§ 1).

Procesom podľa všeob. vyvl. zák. možno vyvlastniť ešte:

aa) na upravenie rieky, potoka alebo iných vodných diel, potrebných na plavenie dreva a plťí alebo na zachytenie a umiestnenie plaveného alebo dopravovaného dreva pri česliach (§ 198 zák. čl. XXXI/1879 uh. o lesoch); na zalesňovanie v prospech spoločností zriadených na tento cieľ (§ 174 cit. zák. čl.);

bb) na zamedzenie výmolov (§ 56 zák. čl. XXIII/1885 uh. — vodného zák.) a na vodné diela (zák. č. XVIII uh. — novela k vodnému zákonu);

cc) na zriadenie spoločných súkromných poľných ciest (§ 39 zák. čl. XII/1894 uh. — o poľnej polícii);

dd) na zabezpečenie umeleckých pamiatok v prípadoch § 10 zák. čl. XXXIX/1881 uh. (o zachovaní umeleckých pamiatok);

ee) na zriadenie prevozov a lodných mostov podľa §§ 70 a nasl. zák. čl. I/1890 uh. (o verejných cestách a mýtach);

ff) na vojenské cvičišťia podľa zák. čl. XXXIX/1895 uh. (za mobilizácie, vo vojne a počas mimoriadneho opatrenia podľa § 27 branného zákona viď však § 1 ods. 1 VVZ);

gg) na utvorenie chráneného územia pre všeobecne prospešné vodovody, studne a pramene (§ 5 zák. čl. XVIII/1913 uh.) a na ciele údolných priehrad za podmienok, uvedených v § 11 cit. zák. čl.;

hh) na továrne a priemyselné podniky za podmienok a v rozsahu uvedenom v § 8 zák. čl. III/1907 uh. (viď aj zák. čl. III/1916 uh.).

Vyvlastnenie na banské účely v kutebnom obvode koná sa síce podľa §§ 98—108 BZ, ale pozemky potrebné na stavbu ciest, železníc a kanálov pre dopravu banských výrobkov alebo hmôt a zariadení slúžiacich banským účelom medzi banským územím a najbližšou komunikáciou možno však v-niť iba podľa ustanovení všeob. vyvl. zák. Rovnako treba použiť ustanovenia všeob. vyvl. zák. na v-nenie pozemkov na banské ciele, ak sa nachodia mimo kutebného obvodu.

Ustanovenia všeob. vyvl. zák. nebudú sa používať už na v-nenie pre vojenské opevnenia (§ 1 č. 10), lebo je tu pružnejšia cesta na podklade § 1 ods. 2a VVZ. Nemôžu sa používať na zriadenie telegrafov, telefonov a rádioelektrických zariadení, lebo je tu osobitná norma § 40 zák. č. 33/1922 Sb. a v-nenie sa tu deje podľa vyvl. nar. Nemožno ich použiť ani pre v-nenie na štátne budovy a ústavy a na zvýšenie bezpečnosti budov a ústavov určených na výkon trestov na slobode, lebo § 1 č. 11 bol zrušený a nahradený § 4 vyvl. nar. (§ 39 vyvl. nar.); to isté platí o v-není na nové ulice, cesty a námestia, cintoríny, školy, všeobecné nemocnice, kúpele a kúpaliská, na kasárne a budovy k nim patriace, na vodovody, plynovody a kanalizačné zariadenia (§§ 2 a 3 všeob. vyvl. zák.). Nebudú sa používať ani pri v-není na verejné jatky [zák. čl. XXIX/1913 uh., § 4 lit. d) a § 39 vyvl. nar.].

S ustanoveniami všeob. vyvl. zák. o účeloch, na ktoré možno v-ňovať, konkurujú okrem ustanovení voj. vyvl. zák. ešte aj ustanovenia vyvl. opatrenia, motivované dost' všeobecne „účelmi hospodárskeho prebudovania štátu alebo dočasného zabezpečenia nezamestnaných osôb“ v rozsahu uvedenom nižšie sub g). V-niteľ má tu voľbu v-ňovať buď pomalou cestou podľa všeob. vyvl. zák., alebo rýchlejšou a pružnejšou cestou podľa vyvl. opatrenia alebo podľa voj. vyvl. zák., ak sú splnené subjektívne i objektívne predpoklady pre konanie podľa týchto osobitných noriem.

b) podľa všeob. banského zák. (§§ 98—108): Pozemky a povrchové vody potrebné na prevádzku baní, pozemky len v kutebnom obvode, služobnosti vodovodu aj mimo neho (§ 99). O pripojných komunikáciách medzi banským územím a najbližšou komunikáciou verejnou viď vyššie pod a);

c) podľa colného zákona: Súkromné zariadenia na nehnuteľnostiach pri colnej hranici, uvedené v § 25 col. zák., ktoré jestvovaly 1. I. 1928 a ktoré znesnadňujú prehľad colnej hranice alebo zťažujú dozor nad pohraničným tovarovým stykom (§ 139 zák. 114/1927 Sb.);

d) podľa katastrálneho zákona: Ustálenie, zaistenie a používanie trigonometrických bodov (§ 77 katastr. zák.);

e) podľa voj. vyvl. zák.:

aa) Mimo času mobilizácie, vojny a mimoriadneho opatrenia podľa § 27 bran. zák.: na účely opevnení alebo iných vojenských stavieb; na účely vybudovania pod-

nikov dôležitých pre obranu štátu, ak je to nevyhnutne potrebné („naléhavě nutné“) v záujme obrany štátu. Potom v prípadoch, ktoré určí vláda usnesením buď všeobecne alebo jednotlivé, vyhláseným v Sbierke zákonov a nariadení (stalo sa tak doposiaľ vlád. vyhl. č. 28/1937 Sb., a to ohľadom v-nenia na účely verejných hradských a verejných ciest);

bb) Počas mobilizácie, vojny alebo mim. opatr. podľa § 27 bran. zák.: na všetky účely obrany štátu, najmä na opevnenia a iné vojenské stavby (objekty) alebo vojnové vystrojenie opevnených miest, na letištia, železnice, cesty a iné komunikácie, na účely telegrafných, telefonných a rádioelektrických zariadení, na vybudovanie podnikov, dôležitých pre obranu štátu, ako aj na podporu alebo zabezpečenie vojnových operácií a pod. (§ 1);

f) podľa vyvl. opatrenia: Stavby, zariadenia a práce na hospodárske prebudovanie štátu alebo dočasné hospodárske zabezpečenie nezamestnaných osôb, a to najmä v oblasti komunikácií (najmä cesty, železnice, letištia), v oblasti vodohospodárstva (najmä využitie vodných síl, budovanie vodných ciest a vodných nádrží, úpravy riek) a v oblasti hospodárenia elektrickou energiou (§ 1).

Podľa vyvl. opatrenia č. 291/1938 Sb., (ktorého účinnosť I. časti obnovilo od 1. I. 1945 nariadenie SNR č. 132/1945 Sb. n. SNR) možno konať v-nenie na účely výstavby priemyslu (tak pre stavby, zariadenia a práce cieľom postavenia nových alebo rozšírenia už jestvujúcich továrenských výrobných podnikov, prestaviek priemyselných železníc, vlečiek, sklzaviek, lanoviek, ciest, kanálov, rúrových vedení, vodných diel, čerpadiel, zdvíhadiel, prístavných staníc, nákladísk, zariadení na rozvádzanie elektrického osvetlenia, ako aj na obytné budovy a sociálne zariadenie pre zamestnancov podniku (ako to uvádza § 3 zák. č. 299/1940 Sl. z.), lebo po skončení účinnosti zák. č. 299/1940 Sl. z. dňom 31. dec. 1944 SNR nariadením č. 51/1946 Sb. n. SNR tento spôsob v-nenia znova pripustila; zostávajú tu však aj na ďalej k dispozícii na tieto ciele ustanovenia § 8 zák. čl. III/1907 uh. [viď hore a) alinea hh)], ak nie sú splnené osobitné predpoklady pre v-nenie podľa voj. vyvl. zák. [§ 1 ods. 1) alebo podľa vyvl. nar. (§ 4 lit. d)], resp. vyvl. op. (§ 1).

g) podľa vyvl. nariadenia: Asanácia a s ňou súvisiace stavby; zriadenie a re-

gulovanie ulíc, námestí, verejných priestorov, verejných sadov, cintorínov, verejných kúpalísk, stavba ihrísk a športových štadiónov, stavba podnikov a zariadení cestovného ruchu, stavba a rozšírenie verejných budov a ústavov; zriadenie a rozšírenie elektrických diel, plynární, vodovodov, kanalizácií, jatiek ako aj iných verejných podnikov a zariadení; na okrašľovanie miest a obcí (4). Stavba obytných domov, potrebných budov hospodárskych, stavba malej prevodzovne živnostníka, stavba potrebnej prevodzovne výrobného, spotrebného alebo skladištného družstva (§ 5). Pri telegrafoch (telefonoch a elektrických návestných zariadeniach (viď § 2 zák. 60/1923 Sb.) možno vziať za základ v-nenia teraz tiež len vyvl. nar., lebo poukaz na § 13 zák. č. 438/1919 Sb., bol nahradený ust. vyvl. nar. (viď § 39).

V-nenie tu nie je prípustné, ak možno na tieto účely použiť pozemky štátne (§ 7 ods. 1);

h) podľa časti IV a V vyvl. v 2 roč. pl.: Zadováženie plôch na stavby podľa dvojročného plánu (zák. č. 192/1946 Sb.) alebo s nimi súvisiace verejné zariadenia (cesty, vodovod a pod.), ako aj plôch na stavby, neobsiahnuté v dvojročnom pláne, ak sa dejú z miestnych zdrojov (§ 2 ods. 1), pravda len za účinnosti zák. 42/1947 Sb. (od 3. IV. 1947—31. XII. 1948).

Počas svojej dočasnej účinnosti konkurujú predpisy zák. 42/1947 Sb. so všetkými normami o v-není uvedenými hore sub a)-g) a vylučujú ich použitie, ak ide o zadováženie plôch na ciele tu uvedené.

Stavbou treba tu rozumieť objekt, ktorý vznikne úpravami zemského povrchu alebo pod povrchom zemským iným spôsobom ako pôdohospodárskym obrobením. Okrem budov sú to napr. komunikácie všetkého druhu (cesty, železnice, letištia, prístavy, prievozy, mosty, telegrafy, telefony, rádioelektrické zariadenia atď.), úpravy vodných tokov, vodné diela, energetické zariadenia atp.

3. Predmetom v-nenia sú nehnuteľnosti (a to bez rozdielu, či ide o veci hlavné alebo o ich nehnuteľné príslušenstvo), subjektívne práva vecné k nim, práva, ktorých výkon je viazaný určitým miestom (napr. právo regálne), a vody súkromné i vody pod úradnou dispozíciou (vody verejné). Hnuteľnosti môžu byť len vtedy predmetom v-nenia, ak tvoria príslušenstvo nehnuteľnosti (§ 14 VZ) a ako také nie sú z v-nenia

výslovne vyňaté (viď napr. § 27 VZ; príslušenstvo továrni a iných závodov možno v-niť iba vtedy, ak ho nemožno odstrániť bez značného poškodenia budovy). Samostatne predmetom v-nenia byť nemôžu; v tých prípadoch, v ktorých niektoré normy určujú povinnosť prenechať akýmkoľvek spôsobom na ciele verejného záujmu (napr. na ciele obrany štátu) vec hnuteľnú, hovorí sa o vecnom plnení a nie o v-není. Podľa všeob. vyvl. zák. v-niť možno len nehnuteľnosti (§ 9) a nehnuteľné príslušenstvo (§ 14), nie príslušenstvo hnuteľné (§ 27); výnimočne aj práva, viazané výkonom na určité miesto (§ 14 ods. 2, právo cesty, mostného a prievozného mýta). Podľa všeob. ban. zák. je predmetom v-nenia iba pozemok a súkromné povrchové vody (§ 98, 105).

Ak predmetom v-nenia je pozemok určený na stavbu, vzťahuje sa v-ňovací nárok len na tú plochu, ktorá podľa stavebného povolenia, udeleného príslušnou vrchnosťou, je potrebná na vyhotovenie, zmenu, zväčšenie, účelnejšiu úpravu alebo udržiavanie toho-ktorého podujatia (zariadenia); vzťahuje sa aj na tú plochu, ktorá je potrebná na zadováženie kameňa, štrku, piesku, zeminy, tehál a vody, potrebných na vybudovanie toho-ktorého podujatia, na uskladnenie zbytočného materiálu, na odvádzanie vody, ako aj na plochu, potrebnú na zriadenie ciest, nevyhnutne potrebných pre prístup k pozemku (§ 11 VZ). Výmera stavebného pozemku, potrebná pre jednotlivé druhy stavieb v rámci výstavby miest a obcí (§ 1 VN), vyplýva z regulačného plánu schváleného Štátnym plánovacím a štatistickým úradom (§ 7 ods. 3 VN). Na ustálenie, zaistenie a používanie trigonometrických bodov vyvlastniť možno najviac 40 m² (§ 77 ods. 2 kat. zák.).

Určité obmedzenia sú aj ohľadom budov a niektorých druhov príslušenstva. Podľa § 14 VZ budovy, vodné diela a iné súčiastky alebo príslušenstvo pozemku možno v-niť len vcelku. Podľa § 5 VN možno na ciele tam uvedené (obytné a hospodárske budovy, malé živnostenské prevodzovne a prevodzovne výrobného, spotrebného alebo skladištného družstva) v-niť zastavané pozemky iba vtedy, ak sú na nich len také stavby, ktoré úrad nariadil zbúrať alebo zakázal užívať; podľa § 6 VN možno v intraviláne v-niť nezastavané ale aj zastavané nehnuteľnosti, ktoré podľa rozhodnutia Štátneho plánovacieho a štatistického úradu nezodpovedajú regulačnému alebo zasta-

vovaciema plánu alebo verejnobebezpečnostným, zdravotným alebo hygienickým potrebám, ak sa na nich v lehote určenej týmto úradom postavia budovy, ktoré týmto potrebám vyhovujú.

Poradie s hľadiska kvality pozemkov, ktoré možno v-nením požadovať, má iba vyvl. nar. Určuje, že na výstavbu obcí a miest (ak nie sú pre ňu k dispozícii pozemky štátne) treba najprv v-ňovať pôdu neplodnú. V stavebnom obvode obce prichádzajú do úvahy predovšetkým pozemky parcelované na stavebné ciele alebo tie, ktoré sú ináč spôsobilé na zastavanie, a to pri zriadených komunikáciách alebo ku ktorým komunikácie možno zriadiť bez väčších nákladov (§ 7 VN).

V niektorých prípadoch môže osoba, proti ktorej v-nenie smeruje, uplatniť nárok, aby sa v-nenie rozšírilo na celý majetkový komplex, ak sa podľa návrhu má v-niť len jeho časť; podrobnosti viď v § 13 VZ. Tomuto nároku môže, ak ide o pozemky v intraviláne, v-niteľ čeliť tým, že v-nenému ponúkne, že mu zvyšok pozemkového súboru doplní susedným pozemkom, takže čiastka takto doplnená zodpovie dokázateľne svojmu pôvodnému účelu, alebo tým, že mu ponúkne peňažnú náhradu v hodnote celého súboru; ak ide o v-nenie budovy — tiež tým, že mu dá náhradu in natura postavením budovy rovnakého druhu na inom mieste. — Ak sa v-ňuje právo cesty, mostného a prevozného mýta, je v-ňujúci povinný, ak si to vlastník želá, v-niť aj budovy zriadené na výkon tohoto práva (§ 14 ods. 2 VZ).

4. Ustanovenia o neprípustnosti v-nenia voči určitým právnym subjektom vyskytujú sa len výnimočne.

Tak v § 3 VO sa určuje, že jeho predpisy sa nevzťahujú na objekty (nehnutelnosti, vecné práva k nim, vody a práva k nim) cudzincov v rozsahu, ktorý vyplýva z medzinárodných smlúv a z medzinárodného práva vôbec, ako aj na objekty cudzích diplomatických misií a konzulárnych úradov, ako aj ich osobníctva, na objekty osôb požívajúcich právo exteritoriality, osôb patriacich k orgánom cudzích štátov alebo k orgánom medzinárodným, pod podmienkou, že tieto objekty slúžia ich úradnej alebo osobnej potrebe, poprípade potrebe domácnosti týchto osôb a ak pri tom nejde o štátnych príslušníkov ČSR. Toto vyňatie osôb požívajúcich právo exteritoriality rešpektuje sa aj v tých prípadoch, v ktorých to právny poriadok výslovne neurčuje, ak len možno

nájsť vzhľadom na technickú povahu podujatia, na ktoré sa vyvlastňuje, také riešenie, aby spomenuté osoby neboly v-nením dotknuté.

Podľa § 7 ods. 4 VN nemožno vlastníkovi v-niť (na stavbu obytných a hospodárskych budov, prevodovní a na potrebné komunikácie k nim) také pozemky, o ktorých preukáže, že ich nevyhnutne potrebuje na zamýšľanú stavbu vlastného obytného domu alebo vlastnej živnostenskej prevodovne. Toto oslobodenie prestane, ak vlastník nezapočne stavbu do primeranej lehoty, určenej na žiadosť v-niteľa ONV-om príslušným podľa polohy pozemku.

Podľa § 8 V2RP nemožno v-niť plochy vo vlastníctve, správe alebo užívaní štátu; plochu potrebnú na stavbu budov na pozemkoch prináležajúcich obci, ako aj ústavu, podniku, fondu ňou spravovanému možno zadovážiť, ak stavebníkom nie je verejnoprávna korporácia, len núteným zriadením práva stavby od 30—60 rokov.

5. V-nením možno dosiahnuť: prechod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, k hnutelnostiam tvoriacim ich príslušenstvo a k súkromným vodám; zriadenie služobností a iných vecných práv na nehnuteľnostiach; postúpenie, obmedzenie alebo zrušenie práv vecných ako aj takých práv, ktorých výkon je viazaný určitým miestom, alebo práv k súkr. vodám i vodám pod úrad. dispozíciou; povinnosť trpieť opatrenia, ktoré obmedzujú výkon vlastníckeho práva k pozemku alebo k súkromným vodám i vodám pod úradnou dispozíciou alebo ktoré obmedzujú výkon iného práva na pozemku (viď napr. § 1 ods. 3 VVZ a § 2 ods. 1 VO). Ak to neplynie zo samotnej povahy veci alebo z výslovného ustanovenia tohto ktorého právneho predpisu, má na návrh strany rozhodnúť konajúci úrad, v akom rozsahu majú tieto právne účinky nastať.

Pravda, nie všetky v-ňovacie normy pripúšťajú tak široký rozsah v-nenia. Niekde je obmedzenie dané už samotným predmetom v-nenia, inde účelom, na ktorý v-nenie má slúžiť, inde zas výslovným ustanovením tej ktorej normy. Tak podľa všeob. vyvl. zák. možno dosiahnuť pravidelne len prechod vlastníckeho práva alebo jeho obmedzenie služobnosťou, poprípade prechod práva, ak jeho samostatné v-nenie je vôbec prípustné. Len pri t. zv. dočasnom „v-není“ (§ 66—84 VZ) zriaďuje sa akýsi druh dočasnej vecnej árendy, a to nielen na pozemkoch, ale aj na reálnej živnosti hostinskej a výčapnickej

(§ 80—84 VZ). V-nením podľa všeob. ban. zák. dosiahnuť možno prechod vlastníckeho práva, zriadenie práva vodného a obmedzenie vlastníckeho práva osobnými služobnosťami v kutebnom obvode (§§ 98, 100 BZ), služobnosťou vodovodu aj mimo neho (§ 99 BZ); voľba, či nehnuteľnosť, o ktorú ide, má prejsť vlastníckym právom na bankského podnikateľa alebo či sa má vlastnícke právo k nej obmedziť len požívacím právom alebo služobnosťou, patrí tu výnimočne samotnému v-niteľovi (viď § 100 BZ a úpravu býv. uh. Ministerstva vnútra č. 23. 541/1901).

Obmedzenie vlastníckeho alebo iného práva v-nením môže sa stať aj len dočasne. Pripúšťa to, pravda, už aj všeob. vyvl. zák., a to v VI. oddieli, bez súhlasu vlastníka najdlhšie na tri roky (§ 67); ak sa pozemok potrebuje na dlhší čas, treba najneskôr šesť mesiacov pred uplynutím trojročnej lehoty žiadať o v-nenie trvalé, teda o nadobudnutie vlastníckeho práva v-nením. (V § 69 VZ uvedené sú objekty, ktoré sú z dočasného v-nenia vyňaté). Pripúšťa to ďalej výslovné všeob. ban. zák. (§ 100), vyvl. opatrenie (§ 2 ods. 2) a vyvl. v 2roč. pl. (§ 8 ods. 2); nezakazuje to ani voj. vyvl. zák. ani vyvl. nar., hoci v týchto prípadoch nebude takéto dočasné obmedzenie vari dost praktické. O tom, kedy a či takéto dočasné obmedzenie vlastníckeho alebo iného práva už zaniklo, rozhoduje administratívny úrad (ONV) len v prípadoch v-nenia podľa vyvl. op., a to na návrh v-niteľa alebo v-ného; pri v-není podľa ostatných v-ňovacích noriem treba na tento cieľ použiť určovaciu žalobu podľa § 130 OSP.

V-nenie má reflex aj na práva osôb tretích:

Právo k v-nenému objektu zapisuje (prenáša alebo sa zriaďuje) bez tiarch, leda žeby niektoré tarchy v-niteľ bol prevzal na seba. Prípadnú služobnosť zriadenú v jeho prospech treba vložiť súčasne s vkladom vlastníckeho práva k panujúcemu pozemku; rovnako aj prípadnú poznámku o obmedzení vlastníckeho práva účelom v-nenia (viď § 12 ods. 2 V2RP). Prechod vlastníckeho práva na základe v-nenia má za následok zánik práv osôb tretích, najmä zrušenie nájomnej a árendálnej smluvy (i keď bola vložená do pozemkovej knihy) ako aj zánik všetkých služobností bez rozdielu, či ide o služobnosti intabulované na v-nenej nehnuteľnosti alebo o služobnosti vo verejných knihách nezapísané. Pravda v-ňovacie rozhodnutie môže prípadne disponovať ináč; ale podľa § 29 VZ

môže nájomník i árendátor žiadať zrušenie prevzatej nájomnej a árendálnej smluvy voči v-niteľovi, ak sa v-nil celý prenajatý objekt (a voči v-nenému, ak pre v-nenie časti prenajatého predmetu sa nemôžu splniť smluvné podmienky alebo ak prenajatý predmet bol tak zmenený, že nemôže už vyhovieť svojmu predošlému určeniu).

Účinky v-nenia nastávajú zásadne právoplatnosťou v-ňovacieho rozhodnutia (výmeru). Pravda, tento výmer je len titulom, na základe ktorého možno účinky vyvlastnenia, ktoré vyplývajú z v-ňovacieho nároku, účinne uplatniť (uskutočniť modus acquirendi). Uplatnenie titulu deje sa zaplatením náhrady, poprípade jej složením do súdneho depozitu (§ 60 ods. 2 VZ, § 103 BZ, § 5 ods. 4 VVZ, § 14 VN, § 7, ods. 5 VO). Zaplatením náhrady resp. jej složením vzniká teda pre v-niteľa právo originárne; v-niteľ nadobúda vlastníctvo v-nených nehnuteľností resp. v-nením získané právo už tým, že zaplatil náhradu, určenú právoplatne rozhodnutím príslušného súdu alebo úradu alebo vzájomnou dohodou, resp. tým, že túto náhradu složil do súdneho depozitu (a to aj bez ujatia sa držby). Týmto okamihom prestáva vlastníctvo k vyvlastnenej pôde doterajšieho vlastníka (viď Rv III-684/1922), poprípade iné vecné právo, ktoré je predmetom v-nenia. V-nená nehnuteľnosť sprostuje sa všetkých súkromnoprávných tiarch okrem tých, ktoré vyvlastniteľ pokonávkou prevzal (§ 60 ods. 1 VZ a § 14 VN). Odovzdanie do fyzickej držby (podľa § 12 V2RP odovzdá úrad v-nený pozemok do držby výmerom) a zápis vlastníckeho resp. iného práva do verejnej knihy sú len dôsledkami nadobudnutého vlastníctva.

Len vtedy, ak náhrada bola určená v opakujúcich sa platbách (tam, kde je to vôbec prípustné, viď napr. § 74 VZ a § 6 ods. 5 VO), možno zápis do verejných kníh vykonať bez tohto preukazu, takže o nadobudnutí toho-ktorého práva tu platia potom všeobecné zásady.

Tam, kde sa náhrada poskytuje in natura, nastúpi namiesto vyrovnania peňažnej náhrady resp. jej složenia do súdneho depozitu, poskytnutie takejto náhrady (§ 7 ods. 5 VO, § 5 ods. 4 VVZ), k čomu bude pravidelne stačiť už vydanie vkladnej listiny (výmer o uvedení do držby § 9 ods. 7 V2RP).

Verejné tarchy, ktoré viaznu na v-nenej nehnuteľnosti, hradí v-niteľ odo dňa, čo sa stalo právoplatným rozhodnutie o náhrade

resp. dohoda o ňom. Tam, kde niet osobitného výroku o náhrade, hradí verejné ťarchy v-niteľ odo dňa právoplatnosti v-ňovacieho výmeru. Ak v-niteľ vstúpil do držby už pred týmto dňom, hradí verejné ťarchy odo dňa prevzatia držby (§ 62 VZ).

6. K účinkom v-nenia patrí aj povinnosť poskytnúť náhradu za predmet jeho. Hoci § 109 ods. 2 ÚL pripúšťa v-nenie bez náhrady, právo, platné na území Slovenska, nepripúšťa okrem konfiškácie vrchnostenský zásah do vlastníctva alebo iného vecného práva bez náhrady. Náhradou nie je len objektívna cena (obecná hodnota), t. j. cena, ktorú by bolo možné podľa miestnych pomerov dosiahnuť v rozhodný čas pri právnom úkone, ktorý sa nahrádza v-nením. Majetkové polozenie v-neného po v-není má byť zásadne rovnaké, ako keby k v-neniu nebolo došlo. V-nenému prislúcha náhrada za všetky majetkové ujmy, ktoré v-nením vzniknú, pravda len potiaľ, pokiaľ ide o ujmu v rámci právneho poriadku. Nemožno brať do úvahy cenu osobitnej obľuby doterajšieho vlastníka k v-nenému objektu ani očakávaný vzrast hodnoty spojený s uskutočnením podujatia, pre ktoré sa v-ňuje. Jednako možno objektívnu cenu brať často za východisko. Ak ide o t. zv. dočasné v-nenie, t. j. o dočasné obmedzenie vlastníckeho alebo iného vecného práva (pripustné je podľa všeob. vyvl. zák. a podľa vyvl. op.) prislúcha náhrada jednak za toto obmedzenie, jednak náhrada za pokles hodnoty; náhrada za zvýšenie hodnoty uskutočnené počas tohto obmedzenia však expropriantovi neprislúcha.

a) Podľa všeob. vyvl. zák. (§ 23) treba ako náhradu za v-nenie poskytnúť úplné odškodnenie. Pri jeho určovaní treba brať do úvahy nielen objektívnu (obecnú) cenu vyvlastnenej nehnuteľnosti aj s prislúšenstvom v čase súd. odhadu, ale aj stratu na hodnote, ktorú nehnuteľnosť utrpí zmenšením v dôsledku vyvlastnenia jej časti resp. jej rozdelením; rovnako aj náklad, ktorý je potrebný na prispôsobenie zvyšku novému stavu tak, aby sa mohol používať naďalej doterajším spôsobom, ako aj sumu, o ktorú sú náklady na užívanie zvyšku po v-není vyššie, ako boli pred v-nením. Rešpektuje sa tu teda v plnom rozsahu ujma, ktorú v-nením utrpel doterajší vlastník. Ako pomôcka pre ustálenie odškodnenia slúži čistý výnos, miestne ceny, mzdy, výška árendovného

a iné pri obvyklom majetkovoprávnom styku do úvahy prichodiacie okolnosti. Nemožno vziať, pravda, do úvahy zlepšenie, ktoré nastalo po usnesení v-ňovacej komisie o v-ňovacom pláne, leda žeby toto zlepšenie bolo zrejme na úžitok aj v-niteľovi (§§ 23—25 VZ). Odškodné za zariadenie továrni a iných závodov sa poskytne iba vtedy, ak ho nemožno odstrániť z v-nenej budovy bez jej podstatného poškodenia. Treba však nahradiť dopravné trovy spojené s jeho odvezením resp. tým spôsobenú stratu na hodnote (§ 27 VZ). O nesobratej úrode, sadeniciach a iných bez poškodenia podstaty odstraniteľných veciach viď § 29 VZ a § 9 zák. čl. LIV/1912 uh.

Pri dočasnom v-není poskytuje sa árenda, a to odo dňa, keď sa stal právoplatným v-ňováci výmer alebo v-ňovacia dohoda, a ak predmet bol predtým už vzatý do držby, — odo dňa, keď sa tak stalo. Árenda táto je splatná polročne vopred. Náhrada za pokles hodnoty určuje sa porovnaním objektívnej ceny pred vzatím do držby a ceny pri jej vrátení vlastníkovi; znehodnotenie meny treba pritom náležite rešpektovať.

b) Podľa všeob. banského zák. treba dať náhradou za postúpené pozemky a povrchové vody na banské ciele primerané odškodnenie (v orig. „eine angemessene Schadloshaltung“ s poukazom na § 365 rak. všeob. obč. zák.). Výklad tohto zvratu neopiera sa na Slovensku o výklad tohto ustanovenia v českých zemiach, ale uplatňujú sa tu skôr vplyvy všeob. vyvl. zák. uhorského. Tak rozhodnutie Kúrie 10.249/1909 za primeranú náhradu určuje úplné odškodnenie; je ním (podľa rozh. Kúrie č. 120/1906) taká suma, za ktorú možno kúpiť nehnuteľnosť podobnú čo do kvality a rozsahu v-nenej nehnuteľnosti. Rozhodným je teda hľadisko kupujúceho a nie hľadisko odpredávajúceho. Ináč uhorská súdna prax používala tu ustanovenia všeob. vyvl. zák. obdobne temer v plnom rozsahu.

c) Voj. vyvl. zák. určuje ako náhradu v-nenia pri prechode vlastníckeho práva alebo iného vecného práva k nehnuteľnostiam len objektívnu cenu („ve výši obecné ceny“) podľa stavu nehnuteľnosti (vecného práva) a podľa cenových pomerov pri započatí v-ňovacieho konania; ale ak sa v-nením vlastnícke právo len obmedzilo, alebo ak sa takto obmedzilo, alebo zrušilo iné právo vecné, nahradí sa škoda, ktorú tým oprávnená osoba utrpela, podľa

pomerov pri započatí v-ňovacieho procesu (§ 2 ods. 1). Pri v-není časti nehnuteľnosti alebo práva treba pri určovaní náhrady brať do úvahy nielen hodnotu v-nenej časti, ale tiež zmenšenie hodnoty zvyšku, ktoré v-nením ostatnej časti nastane (§ 2 ods. 3). Treba prizerať tiež ku škode, ktorú v-nením utrpia užívatelia, požívatelia, árendátori, nájomníci v-ňovanej veci, ak a pokiaľ je vlastník povinný ju nahradiť. Náhrada môže sa však určiť týmto osobám samostatne. Náhrada sa za skutočnú ujmu (damnum emergens) riadnej hodnoty a ušlý zisk. V prípade, že nehnuteľnosť alebo voda sa podľa § 4 VVZ užívaly už pred v-nením, je pre určenie ceny rozhodný čas, keď sa vzaly do užívania; za užívanie samotné náhrada neprislúcha (§ 4 ods. 12 VVZ).

d) Vyvl. op. nesledovalo formuláciu voj. vyvl. zák. (ako by sa mohlo čakať), ale určilo, že za v-nenie prislúcha primeraná náhrada, ktorá sa určuje podľa pomerov pri započatí v-ňovacieho konania, t. j. pri podaní návrhu na v-nenie. Formulácia táto je temer rovnaká, ako formulácia všeob. ban. zák. (ak „Schadloshaltung“ preložíme zvratom „náhrada“, viď tiež § 365 zák. všeob. obč. zák.) a znamená v podstate úplné odškodnenie v smysle všeob. vyvl. zák.

Ak ide len o dočasné obmedzenie vlastníckeho alebo iného práva podľa § 2 VO, rozhoduje sa o náhrade len po zániku tohto obmedzenia; prislúcha tu primeraná náhrada za toto obmedzenie ako aj primeraná náhrada za škodu, ktorú v-niteľ spôsobil na predmete v-nenia, ak ho nevrátil v takom stave, aby mohol slúžiť pôvodnému účelu, ako pred v-nením.

e) Vyvl. nar. sleduje pri formulácii predpisov o náhrade (§ 13) ustanovenia voj. vyvl. zák. Možno tu temer doslovne použiť to, čo je povedané hore pod c). Hospodársky veľmi nespravodlivý dodatok, že objektívna hodnota nesmie prekročiť odhadnú cenu podľa nariadenia predsedu Najvyššieho úradu pre zásobovanie č. 134/1943 Sl. z., teda priemer bežných cien v roku 1942 v mieste obvyklých, stratil právny význam zrušením tohto nariadenia.

f) Len objektívna cena poskytuje sa ako náhrada pri v-není podľa kat. zák. Pri v-není podľa col. zák. patrí v-nenému úplné odškodnenie v rozsahu, určenom vo všeob. vyvl. zák.

g) Podľa § 11 V2RP má v-nený nárok na primeranú náhradu. Je ňou objektívna

(obecná) cena podľa cenových predpisov platných pri vydaní rozhodnutia, ktorým sa náhrada určuje (§ 7 ods. 2 V2RP v súvislosti s § 25 VZ), a to s prihliadnutím na škodu, ktorú utrpia užívatelia, požívatelia, nájomníci a árendátori, ak náhrada za predmet v-nenia nie je už sama určená tiež na uspokojenie ich nárokov. Neberú sa tu do ohľadu najmä pomery, ktoré sa privodily v úmysle, aby sa použily ako dôvod na zvýšenie náhrady, ani hodnota, ktorú nehnuteľnosť nadobudne najmä po uskutočnení stavby alebo upravovacieho plánu (náčrtku). — Ak sa vyvlastnením tu vlastnícke právo iba obmedzuje, určuje sa náhrada zpravidla opakujúcimi sa platmi.

Náhradu treba poskytnúť pravidelne v peniazoch (§ 26 všeob. vyvl. zák., § 2 ods. 5 voj. vyvl. zák., § 6 ods. 5 vyvl. op., § 13 ods. 5 vyvl. nar.). Výnimočne je prípustná náhrada in natura, najmä v prípade dohody, potom vtedy, ak zvyšok v-nenej nehnuteľnosti možno doplniť susednou nehnuteľnosťou tak, že spoločná plocha zodpovie aj po v-není predošlému účelu (podľa col. zák. i vtedy, ak zamýšľané v-nenie znemožňuje účelné užívanie zvyšku); alebo aj vtedy, ak iná nehnuteľnosť náhradná môže tento cieľ splniť; v-nený nie je povinný prijať náhradu in natura, najmä ak by mal za ňu v peniazoch alebo ináč doplácať. Novšie normy dávajú v-nenému nárok na náhradu in natura (§ 2 ods. 5 VVZ, § 6 ods. 5 VO, § 13 ods. 5 VN a § 9 ods. 7 V2RP), ak požadovaná náhradná nehnuteľnosť (voda resp. vodné právo) je vo vlastníctve v-niteľa a je preňho postrádateľná.

Keby v-niteľ náhradu určenú v peniazoch neuhradil v lehote sročnosti, prislúchajú v-nenému zákonné úroky zo zameškania od posledného dňa tejto lehoty. O lehote sročnosti viac nižšie pod č. 8 lit.-c). Podľa § 6 ods. 8 VO prislúchajú v-nenému zákonné úroky zo sumy, ktorú úrad určí právoplatne ako náhradu za v-nenie už odo dňa, keď sa nehnuteľnosť na podklade v-ňovacieho výmeru odňala z jeho voľnej dispozície, až do dňa skutočného zaplatenia náhrady bez rozdielu, či sa tak stalo len po sročnosti alebo ešte v lehote sročnosti.

Z určenej náhrady uspokojuje sa nielen vlastník, resp. ten, komu to-ktoré právo patrí, ale aj všetci knižní záujemníci, najmä tiež užívatelia a požívatelia. Uspokojujú sa z nej pravidelne nároky osôb oprávnených zo služobností i nároky nájomcov a árendátorov.

7. V-niteľ je povinný dať nielen náhradu

za v-nenie, ale uhradiť aj trovy v-ňovacieho konania (§ 65 VZ, § 77 ods. 6 kat. zák. a § 127 APP); súkromné trovy zúčastnených strán (záujemníkov) nie je však povinný uhradiť, ak v-nenie z jeho viny nestratí platnosť. Trovy v-nenia určuje konajúci úrad; trovy súdneho odhadu hradia sa podľa príslušných predpisov o súdnom konaní.

V-niteľ zriaďujúc podujatie, pre ktoré žiadal v-nenie, je povinný postarať sa o cesty a mosty k susedným nehnuteľnostiam, aby podujatie neprekážalo výkonu vlastného práva susedným vlastníkom a nezťažovalo jeho výkon viac, ako je to nevyhnutne potrebné. Musí sa starať o zriadenie priekop, kanálov a stavidiel, potrebných na odvedenie vody na spôsob podobných diel v tej-ktorej obci jestvujúcich a udržiavať ich, ak tieto diela sa používajú na jeho vlastné ciele. Ináč prispieva na udržiavanie čiastkou, ktorá sa rovná rozdielu medzi sumou potrebnou na to pred v-nením a sumou potrebnou po v-není (§ 15).

O povinnostiach parných železníc v súvislosti s požiarom obvodom vid' §§ 17—20 VZ.

8. O v-nenie môže žiadať len subjekt, ktorý pripravuje alebo sa podujal na splnenie účelu, ktorý je predpokladom v-nenia. Ak sa o v-nenie uchádza štát, platí preň rad výhod oproti v-niteľovi inému.

V-ňovací proces rozpadá sa na tieto tri hlavné časti: prípravné konanie, v-ňovací proces v užšom smysle slova a ustálenie odškodného. Tieto štádia nemajú pri všetkých v-neniach rovnaký priebeh.

a) Pri v-není na základe všeob. vyvl. zák. sa ako samostatné výseky v prípravnom konaní vyskytujú udelenie v-ňovacieho práva (povolenia), udelenie povolenia na prípravné práce, vyhotovenie v-ňovacieho plánu a prípadná dohoda medzi v-niteľom a v-neným o predmete v-nenia; prípravné konanie podľa ostatných v-ňovacích noriem možno rozvrhnúť obdobne.

aa) Ten, kto v-nením podľa všeob. vyvl. zák. chce získať pozemky a práva potrebné na to-ktoré podujatie, musí sa uchádzať o aktívnu procesnú legitímáciu žiadosťou o udelenie t. zv. „v-ňovacieho práva“, t. j. udelenie zásadného v-ňovacieho povolenia. O žiadosti rozhoduje Povereníctvo vnútra v dohode s príslušným odborným poverením (§ 5 VZ). Ak ide o podujatie alebo práce, pre ktoré je potrebné vrchnostenské povolenie (koncesia)

alebo schválenie, možno v-ňovacie právo udeliť len vtedy, ak príslušná vrchnosť podujatie povolila resp. ak sa na uskutočnení tých-ktorých prác kompetentná vrchnosť usniesla.

Pri v-není podľa ostatných noriem sa udelenie v-ňovacieho práva nevyskytuje. Aktívna legitímácia sa tu však zisťuje tiež zväčša osobitným právnym aktom. V-niteľ (bez rozdielu či je to štát alebo iná osoba) konajúci na základe voj. vyvl. zák. musí sa pri návrhu na v-nenie preukázať potvrdením Ministerstva národnej obrany (vydaným popri prípade v dohode s rezortným ministerstvom na odporúčanie príslušného rezortného povereníctva), že ide o v-nenie na účely obrany štátu, uvedené v § 1 ods. 1 alebo ods. 2. Pri v-ňovacom procese podľa vyvl. op. je potrebné obdobné potvrdenie Povereníctva vnútra vydané v dohode s vecne príslušným poverením o tom, že ide o podujatie podľa § 1 tohto opatrenia; štát ako v-niteľ toto potvrdenie nepotrebuje. Vyvl. nar. nevyžaduje obdobný preukaz aktívnej legitímácie; nevyžaduje ho ani colný ani katastrálny zákon, s výnimkou prípadu § 78 ods. 1 kat. zák. ani vyvl. v 2roč. pl. Vo v-ňovacom procese podľa všeob. ban. zák. legitímuje v-niteľa obvodný banský úrad návrhom na miestne pojednávanie podľa § 101 BZ a § 68 BÚ.

bb) Na podklade udeleného v-ňovacieho práva podľa všeob. vyvl. zák. žiada strana o povolenie na prípravné práce; o žiadosti rozhoduje okresný národný výbor (v Bratislave, Košiciach a Vysokých Tatrách národný výbor) a pri podujatiach na území viac obcí Povereníctvo vnútra; pri stavbách železníc (s výnimkou železníc na území jednej obce) udeľuje toto povolenie Povereníctvo dopravy (§ 7 vl. n. 96/1928 Sb., b. č. 12 prílohy A zák. č. 190/1939 Sl. z. a § 5 ods. 2 nar. č. 26/1945 Sb. n. SNR). Povolenie na prípravné práce oprávňuje v-niteľa k technickým prácam a skúmaniu pôdy, potrebným na určenie trasy a na vyhotovenie v-ňovacieho plánu. Vlastníci pozemkov, ktoré by mohli prísť do úvahy pri v-není na povolený cieľ, sú povinní trpieť tieto práce bezplatne. Prípadnú škodu takto spôsobenú musí v-niteľ poškodenému ihneď uhradiť. Na zaistenie tejto povinnosti môže okresný národný výbor (ONV) uložiť na žiadosť niektorého záujemníka v-niteľovi, aby složil primeranú zábezpeku, a rozhodnúť o výške škody, ak sa o nej v-niteľ so záujemníkom nedo-

hodnú. Pred složením zábezpeky nemožno s prípravnými prácami započat ani v nich pokračovať. V-niteľ je povinný oznámiť miestnemu národnému výboru čas a miesto prípravných prác aspoň 3 dni pred ich započatím cieľom upovedomenia záujemníkov.

Z ostatných v-ňovacích noriem má obdobné, ale hodne širšie ustanovenie § 4 VVZ, § 4 VO a § 19 V2RP. O rozsahu oprávnenia na užívanie nehnuteľnosti (vôd) pred započatím v-ňovacieho konania rozhodne príslušný ONV na návrh subjektu, pre ktorý je v-nenie podľa § 1 VVZ prípustné, alebo osoby, ktorá preňho takéto podujatie vykonáva, doložený potvrdením Ministerstva národnej obrany resp. Povereníctva vnútra, spomenutým hore sub aa). Odvolanie proti rozhodnutiu ONV-u nemá odkladný účinok. Toto oprávnenie zanikne, ak do 6 mesiacov potom, čo ONV vydal rozhodnutie o užívaní pred započatím v-ňovacieho konania, sa nepodal návrh na v-nenie. Aj tu možno, a ak ide o zväčšenie budovy cieľom predbežného užívania nehnuteľnosti, treba navrhovateľovi — ak ním nie je štát — uložiť na návrh osoby, proti ktorej návrh smeruje, primeranú zábezpeku; o jej spôsobe a výške rozhodne ONV po vypočutí strán, poprípade i znalcov. Ak pri takomto užívaní má dôjsť k podstatnej zmene alebo k zväčšeniu budovy, môže sa tak stať len po úradnom odhade nehnuteľnosti, ktorý vykoná ONV. O výsledku odhadu treba upovedomiť strany; odhadu možno odporovať len odvolaním proti rozhodnutiu o náhrade za v-nenie.

Za predbežné užívanie pri v-není na základe predpisov vyvl. op. vyvl. v 2roč. pl. prislúcha vlastníkovi náhrada, ktorú určí — ak o nej niet dohody — ONV, a to podľa § 4 VO na podklade priemerného výnosu nehnuteľnosti z ostatných troch rokov, podľa § 19 V2RP na podklade voľnej úvahy.

Ak nedôjde k v-neniu, prislúcha vlastníkovi podľa § 4 VO aj náhrada za škodu, ktorú zapríčinilo predbežné užívanie, ak nehnuteľnosť nebola vrátená v takom stave, aby mohla slúžiť na pôvodný cieľ; prislúcha mu aj náhrada za znemožnenie včasného jej obrobena. Pri náhrade za užívanie ako aj pri náhrade za spôsobenú škodu treba vziať do ohľadu i škodu, ktorú utrpeli užívatelia, nájomníci resp. árendátori. Náhradou je povinný ten, kto podal návrh na predbežné užívanie, nárok treba

uplatniť do 6 mesiacov po skončení užívania, ináč zanikne. ONV môže na návrh vlastníka uložiť užívateľovi, aby mu dal primeraný preddavok, poprípade môže ho sám poskytnúť zo složenej zábezpeky.

Vo v-ňovacom procese podľa všeob. ban. zák. nie je povolenie na prípravné práce potrebné; nahrádza ho totižto kutacie povolenie podľa §§ 14 a 23 BZ resp. uplatnenie výhradného kútišťa podľa § 22 BZ. O náhrade škody v tomto prípade viď §§ 26—29 BZ.

cc) Podkladom vlastného v-ňovacieho konania podľa všeob. vyvl. zák. je v-ňovací plán. Tento plán sa vyhotovuje pre každú obec samostatne; pozostáva z polohopisného plánu a z v-ňovacieho súpisu. Podrobnosti o vyhotovení jedného i druhého sú uvedené v § 31 VZ. Okrem identifikačných dát pozemkov treba do v-ňovacieho súpisu zahrnúť: opísanie predmetov, ktoré sa majú v-niť súčasne s pozemkom, odškodnenie, ktoré v-niteľ ponúka jednotlivcovi a úhrnom a rubriku na zaznačenie náhrady, ustálenej súdom alebo pokonávkou. Na konci súpisu treba uviesť práva, ktoré sa majú prípadne v-niť, opis vlastnických pomerov a akosť tohto-ktorého práva; taktiež tu treba uviesť služobnosti vtelené na nehnuteľnostiach, pričádzajúcich pri v-není do úvahy.

Ak ide o v-nenie na zriadenie parných železníc alebo vodných ciest pre paroplavbu, musí v-ňovací plán obsahovať ešte aj označenie t. zv. požiarneho pásma (rajóna); bližšie o tom v §§ 16—18. V-niteľ je povinný budovy v ňom sa nachodiace buď zabezpečiť proti ohňu spôsobom pre požiarne pásmo určeným alebo ich v-niť.

V-niteľ, teda osoba, ktorá preukáže, že jej bolo udelené „v-ňovacie právo“, môže na základe riadne vyhotoveného v-ňovacieho plánu žiadať príslušný pozemnoknižný súd, aby predznačil „v-ňovacie právo“ na nehnuteľnostiach pojatých do plánu voči všetkým dotknutým vlastníkom jednej a tej istej obce. Toto pozemnoknižné predznačenie má za následok, že každý, kto na nehnuteľnosti postihnutej touto poznámkou nadobudne dajaké právo, preberá na seba v-ňovací (odškodňovací) proces v tom štádiu, v akom sa práve nachodí, a že aj pri zmene v osobe pozemnoknižného interesanta zostávajú v platnosti konania a opominutia jeho právneho predchodcu (§ 42 cit. zák. čl.).

Z ostatných v-ňovacích noriem spomína polohopisný plán, v-ňovací súpis a progra-

mový náčrt zamýšľaného diela § 8 ods. 2 VN ako prílohu návrhu na v-nenie; tento plán nemôže však sám osve byť podkladom pre predznačenie „v-ňovacieho práva“, lebo takáto ani obdobná ustanovizeň sa tu nevyskytuje. To isté platí o polohopisnom pláne (§ 5 katastr. zák.) pri v-není podľa zákona katastrálneho (§ 77 ods. 3).

dd) Po vyhotovení v-ňovacieho plánu je v-niteľ konajúci podľa všeobecného vyvl. zák. povinný pokúsiť sa o dohodu (§ 32 VZ) s osobami, ktoré prichádzajú do úvahy ako v-není. Dohoda vzťahuje sa na miestny rozsah v-nenia a na sumu odškodného. Ak sa v-niteľ s interesantmi dohodne o vecnom rozsahu v-nenia i o náhrade zaň a miestny národný výbor príslušnej obce dohodu schváli (pripojením príslušnej doložky na v-ňovacom pláne), odpadne ďalšie v-ňovacie konanie; v-niteľ môže žiadať príslušný pozemnoknižný súd, aby na základe plánu a listiny o zapltení (složení do súdneho depozitu) odškodného za všetky do plánu pojaté pozemky, nachodiace sa na území tej istej katastrálnej obce, sa naňho prepísaly vlastníckym právom bez tiarch; prípadnú služobnosť zriadenú v jeho prospech treba intabulovať súčasne s vkladom vlastníckeho práva. — Keby bola shoda iba ohľadom rozsahu v-nenia, ale čo do náhrady by sa dohoda so všetkými pozemnoknižnými interesantmi nepodarila, odpadne síce vlastné v-ňovacie konanie, ale v-niteľ je povinný požiadať príslušný krajský súd o započatie konania odškodňovacieho na podklade dohodnutého a obcou schváleného v-ňovacieho plánu.

Keby sa v-niteľovi dohoda nepodarila ani ohľadom samotného plánu, alebo by ju MNV neschválil, treba pristúpiť k vlastnému v-ňovaciemu konaniu. V-niteľ môže však žiadať príslušný pozemnoknižný súd, aby predznačil na základe smlúv a dohodnutí, uskutočnených v súvislosti s v-nením, vlastnícke právo nadobudnuté touto cestou na nehnuteľnostiach, podliehajúcich v-neniu (§ 42 ods. 3 VZ). V § 101 BZ ukladá sa ban. podnikateľovi, aby sa pokúsil o dohodu ohľadom rozsahu v-nenia; ak sa uskutoční, nie je potrebné jej schválenie MNV-om. Ak sa strany nedohodnú ani ohľadom rozsahu v-nenia ani ohľadom odškodného (prípadne len s pozemnoknižnými záujemníkmi), nastane v-ňovacie konanie. Ak sa nedohodnú len ohľadom odškodného, nastáva administratívne určenie odškodného v spoločnom komisionálnom procese ONV-u a obvodného banského úradu.

b) V-ňovací proces v užšom smysle slova:

aa) V-ňovacie konanie v užšom smysle slova v procese podľa všeob. vyvl. zák. nariadí Povereníctvo vnútra, a to len na riadne vystrojenú žiadosť v-niteľa. Rozhodnutie v tejto veci je adresované príslušnému okresnému národnému výboru (b. č. 9 príl. A zák. 190/1939 Sl. z. a § 5 ods. 2 nar. č. 26/1945 Sb. n. SNR), žiadateľ sa však o ňom taktiež upovedomuje.

ONV postupuje potom podľa zásad ediktálneho procesu (§§ 34—40 VZ). Zriadi na tento cieľ (do 8 dní) zo svojho stredy osobitnú v-ňovacia komisia, pozostávajúcu z predsedu, dvoch členov a zapisovateľa a určí termín pojednávania na mieste samom. Táto komisia rozhoduje potom samostatne, ale v mene ONV-u. ONV upovedomí o vyslaní komisie a o termíne pojednávania MNV. Zašle mu jedno vyhotovenie v-ňovacieho plánu s príkazom, aby ho vyložil 15 dní na verejné nahliadnutie a aby o termíne pojednávania upovedomil spôsobom v obci obvyklým všetkým záujemníkom. V-niteľ má právo žiadať, aby o termíne pojednávania dostali osobitné upovedomenie všetci pozemnoknižní záujemníci, musí však dodať MNV-u pre každého z nich jeho sa týkajúci výpis z v-ňovacieho súpisu. O určení termínu pojednávania a jeho vyhlásení v tlači viď § 34 ods. 2 a 3 VZ. — V obciach s pôsobnosťou okresu (Bratislava, Košice a Vysoké Tatry) vykoná tieto opatrenia národný výbor všetky sám súčasne s určením v-ňovacej komisie; len vtedy, keby stranou teda v-niteľom alebo pozemnoknižným záujemníkom bola sama obec, vykoná celý v-ňovací proces Povereníctvo vnútra (§ 4 ods. 2 nar. č. 52/1947 Sb. n. SNR), pričom Povereníctvo vykonáva pôsobnosť ONV-u a NV iba pôsobnosť MNV-u. Na miestnom pojednávaní vypočuje v-ňovacia komisia predovšetkým vyjadrenie (poznámky) zástupcu obce (MNV-u), potom námietky resp. pripomienky každého vlastníka resp. pozemnoknižného záujemníka. Vlastníkom (nie pozemnoknižným záujemníkom), ktorých bydlisko nemožno podľa zprávy MNV-u zistiť, alebo ktorí bývajú v cudzine, zriadi komisia kurátora ad actum, ktorý síce háji záujmy neprítomného, nie je však oprávnený uzavrieť ani dohodu ani pokonávkou ohľadom náhrady (§ 37). V-ňovaný vlastník môže podať zápisnične námietky tak proti výške ponúknutého odškodného ako aj proti v-ňovaciemu plánu; pozemnoknižný záujemník len proti výške odškodného (§ 36 ods. 1 VZ).

Právne_ položenie strany, ktorá sa zúčastnila na komisionálnom pojednávaní (bez toho, že by vzniesla dajaké námietky, ako aj strany, ktorá sa ho vôbec nezúčastnila), je rozličné podľa toho, či v-ňovacie konanie bolo vyhlásené iba verejne alebo či bolo upovedomenie o ňom doručené aj individuálne; v prvom prípade sa predpokladá len súhlas s vyvlastňovacím plánom, v druhom však aj s ponúknutým odškodnením. Ak strana, ktorej netreba zriadiť kurátora ad actum, sa pojednávania nezúčastní ani zmocnencom ani zástupcom, dostane sa do rovnakého právneho položenia, ako strana, ktorá — hoci je na pojednávaní prítomná — nevznesie tu nijaké námietky.

Ospravedlňujúca žiadosť osôb neprítomných prípustná nie je. Komisia sa pokúsi o vybavenie prednesených a do zápisnice pojatých námietok priateľskou pokonávkou; ak sa dohoda neuskutoční, rozhodne usnesením sama, a to na podklade miestnej ohliadky, ktorú ihneď vykoná. V rozhodnutí komisia výslovne uvedie, ktorú časť v-ňovacieho plánu schvaľuje a ktorú mení. Komisia rozhoduje len o vecnom rozsahu v-nenia; jednako treba v usnesení tiež uviesť, o ktorých stranách sa predpokladá, že s ponúknutým odškodnením súhlasia. Usnesenie sa vyhlási prítomným na konci pojednávania; jeho manifestácia iným spôsobom nie je potrebná.

Proti usneseniu môže podať odvolanie (apeláciu) do 3 dní od jeho vyhlásenia len strana prítomná na pojednávaní, a to písomne alebo ústne. Odvolanie adresované na Povereníctvo vnútra treba podať u komisii; táto je povinná predložiť ho v ďalších troch dňoch so spismi Povereníctvu, ktoré rozhodne s konečnou platnosťou; ak komisia bola vyslaná Povereníctvom vnútra (Bratislava, Košice, Vysoké Tatry), opravný prostriedok prípustný nie je.

Zmeny v-ňovacieho plánu, ktoré vyplývajú z pokonávky, z právoplatného usnesenia komisii alebo z právoplatného rozhodnutia o odvolaní, nariadi sama komisia; potom vyhlási v-ňovací plán legalizačnou doložkou za ustálený. Právoplatné rozhodnutie postúpi ONV (Povereníctvo) i so spismi (najmä s legalizovaným plánom) príslušnému krajskému súdu.

bb) Podstatne jednoduchšie je v-ňovacie konanie podľa všeob. ban. zák. Ak sa banský podnikateľ nemôže dohodnúť s majiteľom pozemku alebo povrchových vôd o rozsahu v-nenia, podá obvodnému banskému úradu, príslušnému podľa polohy toho-hto

rého objektu, návrh na v-nenie. Obvodný banský úrad určí (po dohode s príslušným ONV-om) komisionálne pojednávanie, na ktoré pozve ONV (ním voleného komisára), a ak je to potrebné, najviac dvoch banských znalcov (ktorých menuje sám) a najviac dvoch znalcov hospodárskych (ktorých menuje ONV); pozve tiež strany a pozemnoknižných záujemníkov. Komisia obv. ban. úradu i komisia ONV-u majú sa pokúsiť spoločne o dohodu; ak sa podarí, pojme sa do zápisnice a má ten istý účinok, ako by sa stala bez úradnej intervencie. Ak sa nepodarí, zistí komisia obv. banského úradu, prípadne po vypočutí mienky banských znalcov, aktívnu legitimáciu v-niteľa so zreteľom na akosť jeho banského podniku, potrebnosť prenechania objektu so zreteľom na prípadné iné možnosti projektu, rozsah potrebnej plochy, po akom čase možno prípadne uvoľniť pozemok doterajšiemu majiteľovi a s akými nákladmi bude možné ho uviesť do pôvodného spôsobu obrábania (kultúry). Komisar ONV-u posúdi vec s hľadiska verejného záujmu a vypočúje hospodárskych znalcov ohľadom ceny v-neného objektu. Ak je to potrebné, zostaví zástupca obv. banského úradu náčrt objektu a pripojí ho k zápisnici. Do zápisnice pojmu sa aj stanoviska stránok (i záujemníkov) a ich požiadavky. Po komisionálnom konaní rozhodne obv. ban. úrad prejediciálne a interne o potrebnosti prenechania objektu o jeho vecnom a časovom rozsahu. Na podklade tohto rozhodnutia vydá ONV stranám v-ňovací výmer podľa §§ 102 a 103 BZ jednak o vecnom a časovom rozsahu v-nenia (je viazaný rozhodnutím obv. ban. úradu) jednak o náhrade (samostatne). Proti rozhodnutiu o v-není možno podať odvolanie (apeláciu) podľa ust. zák. čl. XX/1901 [vid' tiež výnos býv. uh. Ministerstva financií č. 31.214/1907, pravda len ohľadom predmetu a rozsahu v-nenia; ohľadom náhrady vid' nižšie pod lit. c) alinea bb]. O odvolaní rozhoduje s konečnou platnosťou Povereníctvo vnútra ako politická vrchnosť v dohode s Povereníctvom priemyslu a obchodu ako vrchnosťou banskou.

cc) K v-ňovaciemu konaniu podľa katastr. zák., podľa voj. vyvl. zák., podľa vyvl. op. a podľa vyvl. v 2roč. pl. je príslušný taktiež ONV, v ktorého obvode sa nachodí nehnuteľnosť (voda), proti ktorej v-ňovací návrh smeruje; jednako podľa voj. vyvl. zák. (§ 3) i podľa vyvl. op. (§ 5 ods. 1) v tom prípade, ak sa na ten istý cieľ majú v-niť nehnuteľnosti (vody)

v obvode niektorých ONV-ov, bude konať ohľadom celého petitu ten ONV, ktorému to Povereníctvo vnútra prikáže. Keby išlo o objekty v-nenia, ktoré sa nachodia čiastočne na Slovensku a čiastočne v českých zemiach, koná sa aj v tomto prípade samostatne na Slovensku a samostatne v českých zemiach, v každej oblasti podľa prípadných podporných ustanovení tam platných; delegovať jeden úrad pre spoločný proces nemožno.

Vlastné v-ňovacie konanie začína sa podaním návrhu (žiadosti) riadne doloženého na úrade ONV-u; len vtedy, ak ide o v-ňovací proces podľa voj. vyvl. zák. a podľa vyvl. op. a predmety v-nenia sú v rozličných okresoch, podáva sa žiadosť priamo na Povereníctve vnútra s prípadným delegačným návrhom. V žiadosti (návrhu) treba okrem iného (viď napr. § 9 ods. 2 V2RP) označiť pozemok resp. iný objekt v-nenia, uviesť účel zamýšľaného podujatia. V prípade v-nenia podľa kat. zák. treba k nej pripojiť polohopisný plán, pri v-není podľa vyvl. nar. polohopisný plán s v-ňovacím súpisom s programovým náčrtkom zamýšľaného diela. Pri v-není podľa voj. vyvl. zák. treba pripojiť v každom prípade potvrdenie Ministerstva národnej obrany o tom, že ide o v-nenie na účely obrany štátu, pri v-není podľa vyvl. op. potvrdenie Povereníctva vnútra o tom, že ide o stavbu, zariadenie alebo prácu uvedenú v § 1 tohto opatrenia a pri v-není podľa § 78 kat. zák. potvrdenie ústredného úradu vo veciach triangulačných. Pri v-není podľa vyvl. v 2roč. pl. vyžaduje sa mimo iného doklad o tom že vlastník alebo iný vecne oprávnený bol požiadaný, aby postúpil plochu alebo sa vzdal vecného práva za ponúknutú náhradu a že do 15 dní nedošlo k dohode.

Hneď, keď príslušnému úradu dôjde riadne doložený návrh, požiada tento úrad sám o poznámku započatého v-nenia v tejto verejnej knihe. Táto poznámka je účinná voči každému, kto neskoršie nadobudne pozemnoknižný zápis na tejto nehnuteľnosti.

V procese podľa voj. vyvl. zák. a podľa vyvl. op. upovedomí ONV o došlom návrhu osobu, proti ktorej návrh smeruje, a vyzve ju, aby sa vyjadrila, či je ochotná k dobrovoľnej dohode. Ak vyzvaná strana sa v lehote (v konaní podľa kat. zák. určí na to lehotu sám úrad, v konaní podľa voj. vyvl. zák. je určená 8denná lehotu a v procese podľa vyvl. op. je na vyjadrenie určená lehotu 15denná) osvedčí, že je ochotná vec

vybaviť dohodou, určí konajúci úrad primeranú lehotu na jej uzavretie. Ak sa strana v lehote nevyjadrí alebo vyhlási, že k dohode nie je ochotná alebo ak k nej nedošlo v lehote na ňu určenej, dá ONV vyhlásiť v obci započatie v-ňovacieho konania s vyzvaním, aby prípadné námietky boli oznámené do určenej lehote, najneskôr však pri miestnom pojednávaní (ak bolo vôbec nariadené). Po uplynutí lehote na podanie námietok resp. po skončení miestneho pojednávania bez toho, žeby pri ňom došlo k dohode, vydá ONV v-ňovací výmer, v ktorom rozhodne o rozsahu v-nenia, o výške náhrady a v konaní podľa vyvl. op. ešte aj o lehote, v ktorej sa v-ňovaný predmet musí použiť na účel v-nenia. Odvolanie proti nemu je prípustné podľa predpisov adm. proces. por., nemá však odkladný účinok ohľadom určenia predmetu, ktorý sa v-ňuje, a ohľadom subjektu v prospech ktorého sa v-ňuje. Miestne pojednávanie nie je tu povinné; konajúci úrad ho nariadi vtedy, ak možno pri ňom dosiahnuť zjednotenie a urýchlenie veci. Námietky, ktorými sa uplatňujú súkromné práva, nemôžu byť v-neniu na prekážku (§ 3 VVZ a § 5 VO).

Pri v-není podľa vyvl. nar. ONV, príslušný podľa polohy v-ňovaného objektu, zistí, či sú splnené podmienky v-nenia a nariadi (povinne bez toho, žeby v dajakej lehote žiadal oznámenie o ochote k dohode alebo žeby určoval lehotu na jej uskutočnenie) do 15 dní od podania žiadosti miestne pojednávanie, na ktoré predvolá strany, všetkých záujemníkov a zástupcov obce. Námietky môže vzniesť v-nený a záujemníci, a to najneskôr pri miestnom pojednávaní (§ 9). Do ďalších 10 dní (počítaných od miestného pojednávania) vydá v-ňovací výmer, v ktorom okrem všeobecných náležitostí podľa adm. proces. por. označí predmet v-nenia a povinnosti v-niteľa, určí lehotu, v ktorej v-niteľ musí vykonať podujatie, na ktoré sa v-nenie stalo, a následky, ktoré ho postihnú, ak toto podujatie zavečasu nesplní; určenie náhrady výmer neobsahuje. Odvolanie je prípustné do 15 dní od doručenia výmeru, ale nemá odkladný účinok; ONV môže ho však priznať na žiadosť strany pre sporné vlastníctvo.

V procese podľa kat. zákona ONV vypočuje strany, zistí pritom predpoklady v-nenia a či možno vec vybaviť súkromnoprávnou dohodou. Ak to nie je možné docieliť, vydá (prípadne po vypočutí miestnych znalcov) v-ňovací výmer (nález), v ktorom určí tiež sumu náhrady. Aj tu

je prípustné odvolanie, ale len v lehote 8dennej.

Najjednoduchší postup má § 9 V2RP: ONV nariadi bez ďalších ďalších formalít ústne pojednávanie na mieste. Pri jeho konaní vybaví aj prípadné rozdelenie alebo premenu pozemku na stavebný a spojí ho aj s miestnym pojednávaním príslušného štátneho stavebného úradu cieľom vydania stavebného povolenia. Potom vydá výmer o vyvlastnení, v ktorom určí predmet, spôsob a rozsah vyvlastnenia, osobu v prospech ktorej sa vyvlastňuje, účel pre ktorý sa vyvlastňuje, zábezpeku ak nedôjde k dohode o náhrade a pri zriadení práva stavby čas, na ktorý sa zriaďuje. — O opravných prostriedkoch platia tu ustanovenia administratívneho procesného poriadku.

O odvolaniach vo všetkých tu uvedených prípadoch rozhoduje Povereníctvo vnútra; ak ide o v-nenie podľa vyvl. nar., je pri vybavovaní predpísaná súčinnosť Povereníctva techniky v otázkach technických a jeho mienka je potom pre odvoláciu stolicu záväzná.

dd) Pri v-není podľa col. zák. koná Povereníctvo financií, a to bez formálneho návrhu. Predtým ako vydá v-ňovacie výmer, vypočúje majiteľa tej-ktorej nehnuteľnosti a osoby, ktoré majú na nej vecné práva. Len vtedy, ak by sa mala poskytnúť náhrada vyššia ako 10.000 Kčs, má sa konať komisionálne pojednávanie ohľadom odškodnenia; o tom nižšie sub c). V-ňovacie rozhodnutie (nález) vydá Povereníctvo financií s účinnosťou odo dňa jeho doručenia; určuje nielen predmet a rozsah v-nenia, ale aj výšku náhrady. Opravného prostriedku niet.

c) Určenie náhrady:

aa) Pri v-není podľa všeob. vyvl. zák. patrí odškodňovacie konanie do pôsobnosti krajského súdu, príslušného podľa polohy v-nenej nehnuteľnosti (práva). Koná sa zväčša bez osobitného návrhu strany (výnimku vid' v § 32 ods. 1), na podklade legalizovaného v-ňovacieho plánu, ktorý predloží administratívny úrad, ktorý skončil v-ňovací proces, poprípade ktorý predloží v-niteľ na príkaz pozemnoknižného súdu, ak došlo predtým k dohode o v-ňovacej cene, ale knižní účastníci nie sú s pokonávkou spokojní. Strany nemôžu odstúpiť jednostranne od odškodňovacieho procesu, dokiaľ v-ňovací výmer nebol príslušným administratívnym úradom zrušený (pozbavený platnosti, vid' Úr. sb. 1882).

Súd určí termín pojednávania na mieste samotnom, na ktoré predvolá v-niteľa a tých v-nených, s ktorými nedošlo k dohode ohľadom odškodnenia, ako aj všetkých pozemnoknižných interesantov (§ 46 VZ), poprípade len týchto, ak došlo medzi v-niteľom a v-neným k dohode ohľadom odškodnenia, ale niektorý pozemnoknižný interesant, ktorý má vložené vecné právo pod poznámkou v-ňovacieho práva, na podklade osobitného upovedomenia okresného súdu ako pozemnoknižnej vrchnosti požiadava v 30dennej lehote, aby náhrada bola určená cestou súdneho odškodňovacieho konania (§ 44 VZ). Súdna komisia pri pojednávaní na mieste samom sa pokúsi predovšetkým o dohodu (§ 48 VZ). Tam, kde s tou-ktorou stranou dohoda nie je uskutočniteľná, vyzve v-niteľa a v-neného, aby menovali odhadcov (ktorí musia mať procesné predpoklady súdnych znalcov). Vyslany sudca potom menovaním predsedu ustanoví odhadné komisie a určí termín pre odhad (§ 53). Postup pri odhadnom pojednávaní predpisuje § 54. Súd pri určení náhrady nie je však viazaný mienkou odhadnej komisie; hodnotí ju pri vydávaní rozhodnutia o náhrade podľa svojho voľného uváženia. Rozhodnutie deje sa formou súdneho usnesenia, ktoré musí obsahovať presné označenie v-nenej nehnuteľnosti a jeho prípadného príslušenstva, spôsob odškodnenia a sumu náhrady (§ 56). Súd usnesením schváli tiež dohody uzavreté pred vyslaným sudcom, ak pozemnoknižní interesanti nepodali proti nim námietky; ináč rozhodne taktiež usnesením odškodňovacím. Proti odškodňovaciemu usneseniu je prípustný v 8dennej lehote od doručenia rekurz na hlavný súd a proti jeho rozhodnutiu je v rovnakej lehote prípustný druhostupňový rekurz na najvyšší súd.

V-niteľ je povinný zaplatiť odškodné do 15 dní po právoplatnosti odškodňovacieho usnesenia.

bb) Pri v-není podľa všeob. ban. zákona určuje náhradu už ONV vo v-ňovacom výmere, ale len predbežne; judikatúra (R IV 154/30, Úr. sb. 501/1930) považuje toto administratívne určenie náhrady za dočasné opatrenie, aby banský podnikateľ nebol zdržiavaný v banskej ťažbe sporom o náhradu až do právoplatného súdneho rozhodnutia. Ak sa niektorá strana s týmto predbežným určením administratívnym neuspokojí, nemôže hľadať nápravu administratívnym odvolaním proti v-ňovaciemu výmeru ONV-u, ale „môže... ná-

hrady své pořadem práva pohledávati“ (§ 103 BZ), a to normálnou žalobou na plnenie na krajskom súde s pôsobnosťou v banských veciach, príslušnom podľa polohy v-neného objektu (§ 584 ods. 1 č. 6 OSP). Lehota na podanie žaloby určená nie je, takže sa tak môže stať kedykoľvek behom premlčanej lehoty. Ustanovenia zák. č. 217/1925 Sb. sa tu použiť nemôžu (viď Úr. sb. 501/1930).

Administratívne rozhodnutie o náhrade je len predbežné a preto nie je nijakým exekučným titulom. Banský podnikateľ nadobúda však z neho príslušné vecné právo, hneď keď složí náhradu do depozitu knižného súdu alebo zaistí pupilárne v prospech prípadných sirôt opakujúce sa ročné plnenie.

cc) Ani pri v-není podľa voj. vyvl. zák. nejestvuje nijaký osobitný odškodňovací proces. ONV určí náhradu už vo v-ňovacom výmere. To isté platí pri v-není podľa vyvl. op. Podľa § 5 VVZ treba zaplatiť náhradu do 6 týždňov, podľa § 7 VO do 8 týždňov od jej právoplatného určenia.

V-nený i v-niteľ a pozemnoknižní záujemníci majú však v oboch týchto prípadoch možnosť nastúpiť súdnu cestu podľa zák. č. 217/1925 Sb.

dd) Pri v-není podľa vyvl. nar. určí náhradu — ak sa všetky zainteresované strany nedohodnú — okresný súd v nesporovom konaní (zák. 100/1931 Sb.) na žiadosť ktorékoľvek zo záujemníkov za spoluúčasti všetkých zainteresovaných, používajúc pritom obdobne ustanovenie odhadného poriadku (vl. nar. č. 100/1933 Sb.).

ee) Určeniu náhrady podľa vyvl. op. je príbuzné jej určenie podľa §§ 9-11 V2RP: Ak najneskôr pri ústnom pojednávaní, konanom za účelom vydania v-ňovacieho výmeru, medzi v-niteľom, v-neným, poprípade osobami, ktorým prislúcha vecné právo k nehnuteľnosti, dôjde k dohode o náhrade, schváli ju ONV v-ňovacím výmerom. Ak v-nený žiada o náhradu in natura v pozemku, rozhodne úrad po uvážení pomerov a potrieb v-niteľa, či a v ktorom pozemku ju má dať (rozhodnutie o poskytnutí náhrady v pozemku má práve tak v-ňovaciú povahu ako rozhodnutie o v-není). Ak sa strany pri náhrade v hotovosti nedohodnú, určí konajúci úrad s konečnou platnosťou primeranú zábezpeku. Túto treba složiť do 3 mesiacov na príslušnom pozemnoknižnom súde buď v hotovosti alebo vo vkladných knižkách na voľné vklady u tuzemských peňažných ústavov.

Zábezpeka sa použije na úhradu náhrady, ktorú určí súd podľa poriadku o nesporovom konaní. Náhradu treba vyplatiť (prípadne rozdiel medzi zábezpekou a náhradou doplatiť) do jedného mesiaca po jej právoplatnom určení. Náhradu v opakujúcich sa platoch treba poskytnúť v určitých lehotách. V-niteľ složí príslušnú sumu do depozitu pozemnoknižného súdu, ak v-nený nepreukáže, že osoby oprávnené z knižných zápisov, súhlasia s výplatom do rúk v-neného. Súd ju potom rozvrhne v nesporovom konaní podľa zásad exekučného zákona.

ff) Náhradu pri v-není podľa col. zák. určuje Povereníctvo financií vo v-ňovacom rozhodnutí. Ak sa má poskytnúť vyššia náhrada ako 10.000 Kčs, nariadi Povereníctvo komisionálne pojednávanie na mieste samom, na ktoré aspoň 8 dní vopred pozve majiteľa nehnuteľnosti a osoby, ktoré majú na nej dajaké vecné právo. Odhad náhrady podľa zásad oddielu II VZ vykonajú prisažní znalci, povolaní Povereníctvom. Strana (záujemník), ktorá sa cíti určením výšky náhrady skrátenou, môže do jedného roka od doručenia v-ňovacieho rozhodnutia požiadať na krajskom súde, príslušnom podľa § 43 VZ o súdne určenie náhrady konaním podľa všeob. vyvl. zák. Procés sa potom koná obdobne podľa zásad uvedených hore sub aa). —

Náhradu určenú v peniazoch treba zaplatiť v-nenému vtedy, ak nehnuteľnosť (vecné právo) nie je pozemnoknižne zaťažená. Ináč ju treba složiť do depozitu na príslušnom pozemnoknižnom súde. Tento súd rozvrhne potom náhradu podľa zásad platných pre rozvrhnutie exekučného výťažku (§ 188 zák. čl. LX/1881 uh.) v nesporovom konaní. (Medzi prednostné položky patria aj trovy v-nených ustálené súdom). Podľa § 5 ods. 2 VVZ a § 7 ods. 2 VO možno náhradu zaplatiť vlastníkovi aj vtedy, ak podá preukaz (verejnou listinou alebo listinou súkromnou s podpismi súdne alebo verejnonotársky overenými) o tom, že osoby, ktorým prislúchajú práva k v-ňovanej veci z knižných zápisov, súhlasia, aby sa peňažná náhrada vyplatila jemu.

Po uplynutí lehoty sročnosti možno náhradu vymáhať exekučne. Ak rozhodnutie o náhrade vydal súd alebo ak sa odškodnenie ustálilo pokonávkou podľa § 38 VZ, je prípustná len exekúcia súdna; ak ho vydal adm. úrad (ONV, povereníctvo), je prípustná aj administratívna exekúcia podľa II. hlavy vl. n. č. 8/1928 Sb. Dohoda o ná-

hrade uzavretá na adm. úrade, nie je okrem pokonávky podľa § 38 VZ titulom exekučným, práve tak ako ním nie je súkromnoprávna dohoda uzavretá bez intervencie úradu; môže byť len dôvodom žaloby na plnenie resp. žaloby určovacej. Úhradu však zabezpečujú najviac podmienky, určené pre knižný zápis vlastníckeho resp. iného práva ako predmetu v-nenia.

9. Ujať sa držby v-neného objektu môže v-niteľ zásadne vtedy, ak už naň prešlo vlastnícke resp. iné právo. To je pravidelne vtedy, keď zaplatil náhradu za v-nenie alebo ju složil aspoň do súdneho depozitu. Podľa všeob. vyvl. zák. môže sa v-niteľ ujať držby v-neného objektu bez súhlasu v-neného aj vtedy, ak usnesenie o náhrade sa stalo právoplatným; popri obvyklej súdnej ochrane držby poskytuje mu na jeho žiadosť ONV aj ochranu administratívnu (§ 59 ods. 1). Držby však možno sa ujať tiež na základe dohody alebo pokonávky o náhrade. Pri v-není podľa všeob. ban. zák. možno sa bez súhlasu ujať držby len po zaplatení náhrady resp. jej složení do súdneho depozitu (§ 103). Podľa voj. vyvl. zák. možno sa síce ujať držby bez súhlasu osoby dosiaľ k držbe oprávnenej len po zaplatení náhrady, ale ONV môže na návrh štátu alebo inej osoby, oprávnenej uchádzať sa o v-nenie podľa tohto zákona, povoliť ešte pred započatím v-ňovacieho procesu resp. pred vydaním v-ňovacieho výmeru užívanie nehnuteľnosti alebo vôd určitým spôsobom a v určitom rozsahu (môže to byť, pravda, aj spôsobom a v rozsahu statočného držiteľa); potom sa možno ujať držby hneď po upovedomení osoby, proti ktorej výmer smeruje, lebo odvolanie proti výmeru ONV nemá odkladný účinok (§ 4 VVZ). Rovnaký právny stav je pri v-není podľa vyvl. op. (viď § 4 VO), ale návrh inej osoby ako štátu na predbežné užívanie musí sa doložiť potvrdením Povereníctva vnútra o tom, že ide o podujatie, pre ktoré možno v-ňovať podľa tohto zák. Podľa § 12 VN môže ONV odovzdať v-nenú nehnuteľnosť alebo právo v-niteľovi do držby už na základe vykonateľného výmeru v-ňovacieho (môže to učiniť závislým od slożenia primeranej zábezpeky) ešte predtým, ako sa náhrada určí dohodou alebo súdnym rozhodnutím. Ak v-ňovací výmer stratí účinnosť preto, že v-niteľ nesplnil povinnosti určené v-ňovacím výmerom alebo preto, že ho odvolacia stolica zrušila v dôsledku opravných prostriedkov, má v-nený nárok na vrátenie v-neného objektu v pô-

vodnom stave a na náhradu prípadnej škody (tento nárok možno uplatňovať súdnou cestou do 6 mesiacov). — Pri v-není podľa vyvl. v 2roč. pl. môže sa v-niteľ ujať držby len až dostane od v-ňujúceho ONV-u odovzdací výmer podľa § 12 ods. 1 V2RP.

Vklad vlastníckého práva alebo vecného práva, jeho prechod, obmedzenie a zrušenie stane sa pravidelne na žiadosť v-niteľa (toho, kto žiadal o v-nenie), doloženú listinným dokladom o poskytnutí náhrady v peniazoch, a tam, kde je to prípustné, o poskytnutí náhrady v nehnuteľnostiach resp. vecných právach. K žiadosti o knižný zápis pripojiť treba aj príslušný v-ňovací akt (usnesenie alebo výmer), opatrený doložkou o jeho právoplatnosti. V konaní podľa vyvl. v 2roč. pl. právo vlastnícke sa vloží na základe odovzdacieho výmeru v-ňovacieho úradu; z úradnej moci sa poznamená obmedzenie vlastníckeho práva účelom v-nenia. — Pri v-není podľa všeob. vyvl. zák. treba pripojiť ešte v-ňovací plán určený dohodou alebo právoplatným usnesením ONV-u, pokonávku o náhrade alebo právoplatné usnesenie súdu o nej; v jednej žiadosti možno žiadať o vklad vlastníckeho práva ohľadom všetkých nehnuteľností v-nených v oblasti jednej a tej istej katastrálnej obce (§ 60 VZ). Pri v-není podľa voj. vyvl. zák. musí byť žiadosť o knižný zápis potvrdená Ministerstvom národnej obrany (§ 5 ods. 4 VVZ). Pri v-není podľa katastr. zák. podáva žiadosť Povereníctvo financií ako ústredný úrad, vedúci v evidencii triangulačné práce (§ 77 ods. 7 kat. zák.), poprípade úrad alebo verejné korporácie, legitimované rozhodnutím Povereníctva financií, vydaným podľa druhej vety § 78 ods. 1 kat. zák. Colný zákon o veci mlčí, ale i tu podľa všeob. zásad intabulačné povolenie nahrádza preukaz o zaplatení náhrady alebo jej složení do súdneho depozitu, a to i v tom prípade, ak v-nený žiada o súdne určenie odškodneného podľa predpisov všeob. vyvl. zák.

Pri v-není podľa všeob. ban. zák. má v-niteľ právo žiadať o prevod vlastníckeho práva, resp. o zriadenie služobnosti v rámci v-ňovacieho rozhodnutia i vtedy, ak sa v-nený obráti na porad práva ohľadom súdneho určenia odškodného, pod podmienkou, že složí do súdneho depozitu náhradu určenú ONV-om alebo pupilárne zaistí jednoročnú náhradu za služobnosť (§ 103 BZ).

10. Účinnosť v-ňovacieho nároku, založeného právoplatne skončeným v-ňovacím konaním, zaniká:

a) podľa § 61 VZ, ak v-nený vlastník do šiestich mesiacov po právoplatnom určení náhrady (§§ 36 a 55) nezažiada o exekúciu na uhradenie alebo slozenie jej do depozitu a v-niteľ túto náhradu sám ani neuhradí, ani nesloží, a nehnuteľnosti pojaté do v-ňovacieho plánu nevezme do držby. Rozhodnúť o tom, že účinky v-ňovacieho výmeru zanikly, prislúcha úradu, ktorý vydal v prvej stolici v-ňovací výmer alebo určil v-ňovací plán na podklade pokonávky;

b) podľa všeob. ban. zák. rovnako ako hore sub a), lebo tento zákon nemá v tomto smere nijakých ustanovení, a všeob. vyvl. zák. možno použiť obdobne;

c) podľa § 8 VO, ak v-niteľ v určenej lehote v-nený objekt nepoužije aspoň čiastočne na účel, na ktorý sa predmet v-nil. Rozhoduje o tom ONV, ktorý rozhodoval o v-není v I. stolici, na žiadosť osoby, proti ktorej v-ňovací výmer smeruje, ale len vtedy, ak bola podaná do 3 mesiacov po uplynutí lehoty. ONV môže vysloviť tiež, že účinnosť zanikla len čiastočne (len čo do určitých objektov);

d) podľa § 12 ods. 2 VN, ak v-niteľ nesplní povinnosti, ktoré vyplývajú z v-ňovacieho výmeru v určených lehotách. Rozhodne o tom ONV, ktorý vydal v-ňovacie rozhodnutie v I. stolici.

e) podľa § 13 ods. 1 V2RP, ak v-niteľ (jeho právny nástupca) nezačne so stavbou na ktorú sa v-nenie povolilo, do 31. VIII. 1948, alebo nepoužije pozemok na iný účel, na ktorý sa v-nenie stalo do 31. XII. 1948. ONV zruší v-ňovací výmer na žiadosť v-neného, podanú v prepadnej lehote 3 mesiacov po uplynutí spomenutých termínov.

V-niteľ má nárok na vrátenie toho, čo z titulu v-nenia plnil [s prípadnými úžitkami len v prípade hore sub c) a e)]. V-nený má v prípadoch c), d) a e) nárok na náhradu škody, ktorá mu vznikla v-ňovacím konaním. Tento nárok, ak sa neuspokojí dohodou alebo pokonávkou, možno uplatňovať riadnou cestou súdnou (v prípade vyvl. nar. len do 6 mesiacov).

11. Pre v-nenie platia dost rozsiahle poplatkové úľavy, určené pôvodne §§mi 63 a 64 VZ. Ustanovenia tieto byly pojaté pod sadz. pol. 96/61 popl. prav. do poplatkovej tarify a používajú sa, ak niet osobitného iného predpisu pri všetkých druhoch v-nenia.

Alojz Matura.

Vyznamenání.

I. Obecné předpisy. — II. V-í civilní. — V-í vojenská.

I. V-ím v obecném smyslu rozumíme čestné označení osoby za nějaký záslužný čin nebo záslužnou činnost. V-í se uděluje zpravidla buď propůjčením řádu, čestného odznaku nebo titulu, anebo jiným způsobem.

Odkazuji tu především na heslo „Řády“, sv. III., str. 901 a na heslo „Tituly“, sv. IV., str. 918. O obou těchto druhích v-í platí zákon z 21. října 1936, č. 268 Sb., který v § 1 ustanovuje, že „v-í ve způsobu řádů a čestných odznaků za zásluhy o stát československý může zakládati se souhlasem presidenta republiky vláda cestou nařizovací, a to jak pro československé státní občany, tak pro cizince“. Z tohoto ustanovení vyplývá, že zakládání těchto v-í přísluší vládě za souhlasu presidentova, propůjčování pak podle téhož § presidentu republiky k návrhu vlády. Vojenská vyznamenání za statečnost před nepřitelem propůjčuje kromě toho také — na základě zmocnění presidenta republiky — ministr národní obrany nebo příslušný vojenský velitel.

Kromě těchto v-í může podle § 3 vláda usnesením zakládati pamětní odznaky a určití podrobnosti jejich udělování.

Dále může (§ 4) president republiky, vláda nebo její členové projevovati uznání za vynikající činnost nebo výkon ve veřejném zájmu. Podrobnosti jest stanoviti cestou nařizovací se souhlasem presidenta republiky.

V-í podle § 1, t. j. ve formě řádů a čestných odznaků, přísluší presidentu republiky v nejvyšších stupních (§ 1, odst. 3). Zůstávají mu i když přestal býti presidentem republiky, leč by ztratil svůj úřad podle § 67 ústavní listiny, t. j. pro velezradu.

Jak bylo již uvedeno, podle § 1 se zřizují v-í jak pro československé občany, tak pro cizince. Československým státním občanům může býti za propůjčení československého řádu nebo čestného odznaku uložena taxa ve prospěch státní pokladny (§ 8). Toto ustanovení však neplatí pro v-í za statečnost.

Zákon č. 268/1936 Sb. obsahuje dále ustanovení povahy pořádkové. Tak podle § 6 může úřad politický (správní úřad národní bezpečnosti) z důvodů veřejného klidu a pořádku zakázati nošení nebo jiné